

**ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»**

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

Виноградська Катерина Валеріївна

ПІБ здобувача

КУРСОВА РОБОТА

**Облік здійснення автомобільних перевезень: види, вимоги до
претендентів на придбання, документи, ліцензування**

тема

Навчальна
Дисципліна

Облік за видами економічної діяльності
назва навчальної дисципліни

Ступінь освіти

Фаховий молодший бакалавр
Фаховий молодший бакалавр, молодший бакалавр,

Галузь знань

07 Управління та адміністрування
Шифр і назва галузі

Спеціальність

071 Облік і оподаткування
Ход і найменування спеціальності

Освітньо-професійна
програма

Бухгалтерський облік
назва освітньо-професійної програми

Академічна група

О-2-24
Назва академічної групи

Харків, 2025 рік

ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ

Керівник:

Мельничук Марина Олексіївна, голова
прикладної комісії економіки, управління та
адміністрування, викладач, спеціаліст
вищої категорії, кандидат економічних наук

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач

Виноградська Катерина

підпис здобувача

ПІ здобувача

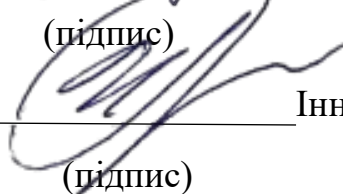
Підсумкова оцінка 75 (бали)

Члени комісії з захисту:

Марина МЕЛЬНИЧУК

(підпис)

Інна РУДЕНКО

(підпис)

**ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»**

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

Виноградська Катерина Валеріївна

ПІБ здобувача

ЗАВДАННЯ НА КУРСОВУ РАБОТУ

Навчальна
дисципліна:

Облік за видами економічної діяльності
назва харчової дисципліни

Тема роботи:

Облік і здійснення автомобільних перевезень: види,
вимоги до претендентів на придбання документи,
ліцензування
тема курсової роботи

Термін подання
завершеної роботи:

18.11.2025 р.

Фаховий молодший бакалавр, молодший бакалавр, бакалавр

Виконання роботи за розділами	Терміни виконання
Вибір та затвердження теми	02.09 – 14.09.2025
Оформлення структури та робочого плану	16.09 – 21.09.2025
Збір та опрацювання літератури	23.09 – 28.09.2025
Написання вступу та 1 розділу	30.09 – 19.10.2025
Написання розділів курсової роботи	21.10 – 09.11.2025
Попередній захист та оформлення курсвої роботи	11.11 – 16.11.2025
Подання курсової роботи	18.11 – 30.11.2025
Захист курсової роботи	02.12 – 07.12.2025

Графік виконання роботи

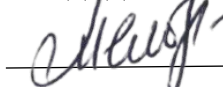
Завдання видав

Завдання отримав

Науковий керівник,

Здобувач

Кандидат економічних наук

 Марина МЕЛЬНИЧУК

(підпис)

 Виноградська Катерина

(підпис) ПІ

«14» вересня 2025 р.

«14» вересня 2025 р.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ У
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	6
1.1. Нормативно-правове забезпечення обліку доходів і витрат у сільському господарстві.....	6
1.2. Науково-теоретичні підходи до формування доходів і витрат у сільськогосподарській діяльності.....	9
1.3. Особливості організації бухгалтерського обліку доходів і витрат у аграрних підприємствах.....	12
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ.....	17
2.1. Складання початкового балансу підприємства.....	17
2.2. Відкриття синтетичних рахунків бухгалтерського обліку та відображення початкових залишків.....	19
2.3. Складання Журналу реєстрації господарських операцій.....	20
2.4. Відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку.....	22
2.5. Складання оборотної відомості за синтетичними рахунками.....	23
2.6. Складання кінцевого балансу.....	24
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	29

ВСТУП

Сільськогосподарська діяльність є однією з ключових галузей національної економіки України, забезпечуючи продовольчу безпеку держави та значну частку експортних надходжень. Ефективність аграрного виробництва значною мірою залежить від раціональної організації бухгалтерського обліку, зокрема від правильного формування доходів і витрат. Саме система обліку дає можливість визначити фінансові результати, оцінити рентабельність окремих видів продукції та ухвалювати управлінські рішення на основі достовірної та повної інформації.

У сучасних умовах господарювання, що характеризуються нестабільністю економічного середовища, розвитком ринку сільськогосподарської продукції та змінами у законодавстві, питання правильності обліку доходів і витрат набуває особливої актуальності.

Специфіка аграрного виробництва – сезонність, тривалі виробничі цикли, залежність результатів від природно-кліматичних умов, наявність біологічних активів – зумовлює суттєві особливості ведення обліку.

На відміну від інших галузей, у сільському господарстві суттєво відрізняються підходи до оцінювання продукції, формування собівартості, моменту визнання доходів та витрат. Застосування П(С)БО 30 «Біологічні активи» та МСБО 41 «Сільське господарство» ставить перед підприємствами нові вимоги щодо відображення біологічних перетворень і справедливої вартості активів, що значно ускладнює процес бухгалтерського обліку. Законодавче регулювання обліку в аграрному секторі постійно удосконалюється, однак низка проблем залишається невирішеною. Це стосується складності застосування норм стандартів, недостатньої деталізації витрат за об'єктами калькулювання, різного трактування моменту визнання доходів, а також відсутності єдиного підходу до оцінки продукції власного виробництва. Для ефективного управління підприємства важливо мати чітку,

прозору систему обліку, що враховує галузеві особливості та відповідає сучасним вимогам фінансової звітності й оподаткування.

Відповідно до цього, дослідження особливостей обліку доходів і витрат у сільськогосподарській діяльності є необхідним для поглиблення теоретичних знань, виявлення проблем практичного застосування чинних нормативно-правових актів та визначення шляхів підвищення ефективності облікового процесу на аграрних підприємствах. Комплексний аналіз дозволить запропонувати заходи щодо удосконалення системи обліку, підвищення достовірності фінансової інформації та поліпшення якості управлінських рішень.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному дослідженні особливостей обліку доходів і витрат у сільськогосподарській діяльності, а також у визначенні шляхів удосконалення облікового процесу на аграрних підприємствах.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати нормативно-правове забезпечення обліку доходів і витрат у сільському господарстві.
2. Дослідити наукові підходи до класифікації доходів, витрат та формування фінансових результатів у аграрній сфері.
3. Охарактеризувати особливості організації бухгалтерського обліку на підприємствах сільськогосподарської діяльності.
4. Скласти баланс, журнали господарських операцій, оборотні відомості та фінансову звітність за умовними даними.

Об'єкт дослідження: процес бухгалтерського обліку доходів і витрат у сільськогосподарському підприємстві.

Предмет дослідження: методичні, організаційні та практичні аспекти формування та відображення доходів і витрат у бухгалтерському обліку сільськогосподарської діяльності.

Методи дослідження аналіз і синтез, індукція та дедукції, порівняння, економічні розрахунки та узагальнення.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Нормативно-правове забезпечення обліку доходів і витрат у сільському господарстві

Нормативно-правове забезпечення обліку доходів і витрат у сільському господарстві України є багаторівневою системою, що охоплює загальнонаціональні закони, підзаконні акти, положення (станданти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти, а також спеціальні нормативні документи, що регулюють діяльність аграрних підприємств.

Облік доходів і витрат у цій сфері має значні особливості, оскільки сільськогосподарська діяльність пов'язана з біологічними активами, природно-кліматичними факторами, сезонністю та специфічним процесом виробництва. У зв'язку з цим законодавче регулювання традиційно поєднує як загальні вимоги бухгалтерського обліку, так і спеціальні правила, притаманні саме аграрному сектору.

Основна мета нормативної бази – забезпечити достовірність фінансової інформації, правильність формування собівартості продукції, своєчасне визнання доходів і витрат, а також відповідність національної системи обліку міжнародним стандартам.

Базовим документом, що регулює організацію бухгалтерського обліку в Україні, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Він визначає загальні принципи ведення обліку, вимоги до фінансової звітності, критерії достовірності й повноти інформації. Для аграрних підприємств цей закон є фундаментальним, адже встановлює обов'язковість ведення подвійного запису, визначає поняття активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат. Водночас закон не враховує низку галузевих аспектів, тому аграрні підприємства у своїй роботі мають

керуватися також спеціальними стандартами й галузевими нормативами. Центральне місце у формуванні доходів і витрат займають

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку. П(С)БО 15 «Дохід» визначає методологічні засади визнання доходів від реалізації продукції, надання послуг, цільового фінансування, фінансових операцій. Для сільськогосподарських підприємств особливо важливими є положення щодо моменту переходу ризиків і вигод, адже реалізація часто має специфічний характер – наприклад, при реалізації зернових через елеватори або посередників.

Досліджено, що П(С)БО 15 інколи по-різному трактують щодо термінів визнання доходу при здачі продукції на давальницьких умовах, що створює потенційні ризики неоднозначного обліку. П(С)БО 16 «Витрати» визначає методику формування витрат підприємства, їх групування за економічними елементами та статтями калькулювання.

У сільському господарстві цей стандарт застосовується з урахуванням галузевих особливостей – витрати поділяються на посівні роботи, догляд за посівами, збір урожаю, утримання основних засобів, витрати на біологічні активи тощо. Проте П(С)БО 16 не містить прямої інструкції щодо розподілу загальновиробничих витрат між культурами або видами тварин, тому підприємства змушені розробляти власні внутрішні регламенти, що не завжди забезпечує єдність підходів у галузі. Важливу роль у регулюванні обліку в аграрній сфері відіграє П(С)БО 30 «Біологічні активи». Цей стандарт докорінно змінює підхід до оцінки рослинництва та тваринництва, оскільки визначає необхідність оцінювання біологічних активів за справедливою вартістю, зменшеною на витрати на продаж, за умови можливості достовірного визначення такої вартості.

На практиці аграрні підприємства стикаються з труднощами: відсутністю активного ринку, значною мінливістю цін, сезонністю, впливом погодних умов, що ускладнює визначення справедливої вартості.

Багато підприємств змушені застосовувати первісну вартість як виняток, хоча це суперечить міжнародним вимогам. Податковий кодекс України також значною мірою впливає на організацію обліку доходів і витрат у сільському господарстві. Особливого значення набуває облік ПДВ, адже багато аграрних підприємств користуються спеціальним режимом та мають справу з особливими правилами нарахування податку при реалізації продукції, передачі зерна, орендних розрахунках.

Доцільно зазначити і те, що окремі статті Податкового кодексу регулюють визначення собівартості вирощеної продукції для цілей оподаткування, що нерідко створює розбіжності між бухгалтерським та податковим обліком.

Важливою проблемою залишається різне трактування витрат майбутніх періодів та витрат на біологічні активи, що призводить до різниці між обліковими показниками. Україна поступово адаптує свою облікову систему до міжнародних стандартів, що зумовлює необхідність застосування Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство». МСБО 41 встановлює принципи оцінювання біологічних активів та сільськогосподарської продукції за справедливою вартістю. Він акцентує увагу на біологічних перетвореннях, які змінюють фізичні та якісні характеристики активів.

На відміну від П(С)БО, міжнародний стандарт більш жорстко вимагає застосування справедливої вартості. У практиці українських підприємств його застосування натрапляє на значні труднощі: відсутність незалежних оцінювачів, обмеженість облікових даних, значні витрати часу та ресурсів на регулярне оцінювання. Разом з тим, наближення до МСБО є важливою умовою інтеграції української економіки до глобального ринку. Функціонування системи бухгалтерського обліку доходів і витрат неможливе без врахування національних галузевих нормативів.

Визначено і те, що важливим нормативним документом є План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських

операцій підприємств і організацій та Інструкція про його застосування. У сільському господарстві широко використовуються рахунки 21 «Поточні біологічні активи», 22 «Довгострокові біологічні активи», 23 «Виробництво», 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва». Саме вони забезпечують відображення витрат на вирощування рослин та тварин, руху сільськогосподарської продукції та формування її собівартості. Однак План рахунків не завжди враховує галузеві особливості у повному обсязі, що часто змушує підприємства відкривати додаткові субрахунки або розширювати аналітику.

Таким чином, нормативно-правове забезпечення обліку доходів і витрат у сільському господарстві України є складною системою, яка охоплює загальні та спеціалізовані нормативні документи. Законодавча база забезпечує можливість вести облік відповідно до міжнародних вимог, однак у практиці аграрних підприємств залишається низка проблем: труднощі з оцінкою біологічних активів, розбіжності між податковим і бухгалтерським обліком, складність документообігу, відсутність єдиних методичних підходів.

1.2. Науково-теоретичні підходи до формування доходів і витрат у сільськогосподарській діяльності

Формування доходів і витрат у сільськогосподарській діяльності є складним і багатовимірним процесом, що ґрунтується на поєднанні економічних, технологічних, правових та методологічних підходів. Наукові дослідження в цій сфері спрямовані на визначення сутності доходів і витрат, розкриття механізмів їх формування, встановлення оптимальної структури облікових процедур та пошук ефективних підходів до калькулювання собівартості продукції.

Аграрне виробництво відрізняється своєю біологічною природою, залежністю від природних умов, сезонністю та тривалими виробничими

циклами, що суттєво впливає на методологію ведення обліку. Тому науково-теоретична база формування доходів і витрат у сільському господарстві відрізняється від інших галузей економіки, потребує врахування галузевої специфіки і адаптації загальних бухгалтерських принципів до умов аграрного сектору.

У сучасній науковій літературі доходи визначаються як збільшення економічних вигод у результаті діяльності підприємства, що приводить до зростання активів або зменшення зобов'язань. Проте дослідники підкреслюють, що у сільському господарстві момент формування доходу має свої особливості. На відміну від промисловості, де продукція створюється у контрольованих умовах, у рослинництві та тваринництві частина процесу виробництва не залежить від підприємства. Біологічні перетворення, погодні умови, ризики захворювань тварин і рослин впливають на строки отримання продукції та її якість.

Відповідно до цього, варто зазначити, що науковці наголошують на необхідності чіткої ідентифікації моменту визнання доходу – чи це момент збирання урожаю, чи здача продукції на склад, чи передача покупцю, чи отримання оплати.

Багато авторів підкреслюють, що теоретично доходом аграрного підприємства слід вважати саме отримання продукції у вигляді врожаю або приросту живої маси, але облікова практика вимагає визнання доходів тільки при їх реалізації відповідно до принципу нарахування. Наукові підходи до визначення витрат у аграрній сфері також мають свої особливості. Витрати у сільському господарстві трактуються як зменшення економічних вигод у результаті використання ресурсів для вирощування рослин або тварин. Багато дослідників акцентують увагу на тому, що процес формування витрат у сільському господарстві є тривалим та може тривати кілька місяців або навіть років. Наприклад, у садівництві витрати майбутніх періодів можуть формуватися протягом 3–4 років до вступу насаджень у плодоношення. Такі особливості потребують використання методів віднесення витрат на окремі

періоди та об'єкти калькулювання, що суттєво ускладнює традиційні підходи, запропоновані у загальній бухгалтерській літературі.

Проаналізовано, що у науковій думці значна увага приділяється питанню класифікації витрат. Традиційно витрати поділяються на прямі та непрямі, змінні та постійні, виробничі та невиробничі. Проте в аграрній сфері класифікація значно розширюється.

У рослинництві виокремлюють витрати на підготовку ґрунту, посів, догляд за посівами, збирання врожаю, післязбиральну обробку. У тваринництві – витрати на утримання основного стада, відгодівлю, ветеринарне обслуговування, утримання приміщень, корми. Науковці наголошують, що таке детальне групування дає можливість точніше формувати собівартість, а відтак – достовірніше визначати фінансовий результат. При цьому особливої уваги потребує питання розподілу загальновиробничих витрат між різними культурами та видами тварин.

У літературі існують різні підходи: пропорційно площам, трудовитратам, обсягу виробленої продукції або нормативам. Кожен метод має свої переваги та обмеження, тому вибір оптимального підходу залишається актуальною проблемою.

Важливим напрямом сучасних досліджень є аналіз підходів до оцінювання біологічних активів. У роботах науковців підкреслюється, що застосування справедливої вартості відповідно до МСБО 41 дозволяє більш об'єктивно оцінити майбутні економічні вигоди від біологічних активів, але разом з тим створює високу нестабільність у фінансовій звітності. Визначення справедливої вартості неможливе без активного ринку, а для багатьох видів сільськогосподарської продукції такого ринку не існує. Тому науковці пропонують альтернативні підходи: використання нормативної оцінки, експертних методів, порівняльної оцінки на основі аналогів. Проте всі ці методи також мають свої недоліки – суб'єктивність та залежність від зовнішніх факторів.

Окремий напрям наукових досліджень стосується підходів до калькулювання собівартості продукції сільського господарства. Найпоширенішими вважаються попроцесний, нормативний, позамовний та змішаний методи.

В окремих дослідженнях пропонується оцінювати результат діяльності не лише на основі бухгалтерських даних, а й на підставі біологічних перетворень – приросту врожаю, збільшення маси тварин, показників якості. У наукових працях також наголошується на важливості управлінського аспекту формування доходів і витрат.

Облік у сільському господарстві повинен забезпечувати не лише складання фінансової звітності, а й формування інформації для управління. Це включає оперативний контроль витрат на кожному етапі виробництва, визначення рентабельності окремих культур та галузей, планування бюджетів та прогнозування доходів. Такий підхід відображає перехід від традиційного бухобліку до стратегічного управлінського обліку, який дозволяє підвищити ефективність діяльності сільськогосподарського підприємства.

Отже, науково-теоретичні підходи до формування доходів і витрат у сільськогосподарській діяльності ґрунтуються на поєднанні принципів бухгалтерського обліку, економічної теорії, галузевих особливостей та міжнародних стандартів.

1.3. Особливості організації бухгалтерського обліку доходів і витрат у аграрних підприємствах

Організація бухгалтерського обліку доходів і витрат на аграрних підприємствах є надзвичайно важливою складовою управлінського та фінансового механізму функціонування підприємства. Особливості аграрної діяльності, пов'язані з біологічними перетвореннями, сезонністю виробництва, залежністю від природно-кліматичних умов та тривалими

циклами вирощування, зумовлюють необхідність формування специфічної організації облікових процесів.

На відміну від промислових підприємств, де технологічний процес здебільшого є стабільним і контрольованим, у сільському господарстві значна частина процесів має природний характер, що ускладнює визначення моменту визнання доходів, формування собівартості та класифікацію витрат.

Важливим аспектом організації обліку на аграрних підприємствах є правильне документування операцій, пов'язаних із вирощуванням продукції, утриманням тварин, обліком біологічних активів та зберіганням готової продукції.

Бухгалтерська система повинна забезпечувати повноту та точність інформації для визначення фактичних витрат, контролю за використанням ресурсів, оцінювання продукції та формування доходів. Саме тому підприємства сільського господарства часто використовують розгорнуту аналітику до рахунків обліку, що дозволяє деталізувати витрати за культурами, видами тварин, полями, партіями продукції або технологічними етапами. Аграрні підприємства повинні забезпечити відповідність бухгалтерського обліку чинним П(С)БО та МСБО, зокрема П(С)БО 30 «Біологічні активи» та МСБО 41 «Сільське господарство».

Застосування справедливої вартості щодо біологічних активів вимагає чіткої організації облікової роботи, залучення фахівців, проведення регулярних оцінок і контролю за змінами в стані активів. Це відрізняє аграрні підприємства від більшості інших галузей та створює додаткові вимоги до професійних компетентностей бухгалтерів.

Ще однією важливою особливістю є необхідність поєднання фінансового та управлінського обліку. Сільськогосподарське виробництво потребує оперативного аналізу витрат, контролю трудових ресурсів, матеріалів, насіння, добрив, кормів, палива, а також розрахунку рентабельності кожного виду продукції. Тому система обліку повинна бути організована таким чином, щоб забезпечувати інформацією як зовнішніх

користувачів (державні органи, інвестори, кредитори), так і внутрішніх (керівництво, технологи, менеджери).

Основні елементи організації обліку доходів і витрат у сільському господарстві є наступними:

1. Застосування галузевої аналітики до рахунків (культури, поля, стада, вікові групи тварин).
2. Ведення обліку біологічних активів на рахунках 21 та 22 з урахуванням їх руху та біологічних перетворень.
3. Розширений первинний облік, включаючи акти виконаних польових робіт, зоотехнічні журнали, відомості приросту живої маси.
4. Використання різних методів калькулювання собівартості залежно від технології виробництва (попроцесний, нормативний, змішаний, позамовний).
5. Визначення моменту визнання доходу залежно від форми реалізації продукції (перехід ризиків, дата відвантаження, дата оплати).
6. Документування сезонних витрат і витрат майбутніх періодів (у садівництві, тваринництві, багаторічних насадженнях).
7. Забезпечення контролю за зберіганням та рухом продукції (зерносклади, елеватори, холодильні камери, корівники, ферми).
8. Регулярне оцінювання справедливої вартості біологічних активів відповідно до вимог міжнародних стандартів.

Формування доходів аграрного підприємства залежить від особливостей виробничого циклу, який може тривати від декількох місяців до декількох років. Це означає, що доходи не можуть бути рівномірно розподілені за періодами, що ускладнює їх прогнозування та облікове відображення. У рослинництві дохід визнається, як правило, у момент реалізації продукції, проте фактично він формується вже в момент збирання врожаю. Така невідповідність між економічною суттю та бухгалтерськими правилами призводить до потреби у веденні паралельної аналітики, яка дозволяє

оцінювати не лише фінансові результати, а й біологічну продуктивність підприємства.

Організація обліку витрат також має галузеву специфіку. Витрати формуються поступово, від моменту підготовки ґрунту до збору врожаю або від народження тварини до забою чи реалізації. Тому для рослинництва характерним є використання субрахунків для кожного поля або культури. Це забезпечує можливість точного визначення собівартості та контролю ефективності використання матеріальних ресурсів.

У тваринництві аналітичний облік ведуть за віковими групами, виробничими напрямками (молочне скотарство, м'ясне тваринництво, свинарство, птахівництво), що дозволяє детально відстежувати витрати та продуктивність. Багато уваги у наукових працях приділяється питанню обліку біологічних активів. Вони включають як поточні (посіви, молодняк тварин), так і довгострокові (багаторічні насадження, основне стадо).

Організація обліку таких активів потребує систематичного контролю за їх кількістю, станом, якістю, продуктивністю. Регулярна інвентаризація, визначення приросту, фіксація втрат забезпечують достовірність інформації, що впливає на правильність формування доходів та витрат.

Особливу складність становить визначення справедливої вартості біологічних активів. Оскільки ринок багатьох видів аграрної продукції є нестабільним, підприємствам важко визначати ринкову ціну, яка постійно змінюється. У таких умовах підприємства можуть застосовувати експертні методи оцінювання, використовувати середні ринкові ціни, офіційні статистичні дані або власні методики оцінки. Проте всі ці методи мають свої недоліки, що створює потребу у вдосконаленні нормативної бази та методології.

Важливою особливістю організації обліку є також облік сезонних витрат. Такі витрати накопичуються протягом певного періоду, але відносяться на собівартість продукції лише після отримання результату. Це характерно для вирощування цукрових буряків, картоплі, овочів, кукурудзи,

соняшнику та інших культур. Від правильного обліку таких витрат залежить достовірність фінансової звітності та правильність визначення рентабельності виробництва.

Отже, організація бухгалтерського обліку доходів і витрат на аграрних підприємствах має низку специфічних особливостей, пов'язаних із сезонністю виробництва, тривалістю виробничого циклу, необхідністю обліку біологічних активів та значною роллю управлінського аспекту обліку. Успішна організація облікового процесу потребує розгорнутої аналітики, регулярного документування виробничих операцій, ретельного контролю за змінами в біологічних активах, а також дотримання галузевих нормативів та міжнародних стандартів.

РОЗДІЛ 2
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ

2.1. Складання початкового балансу підприємства

ФОРМА №1 БАЛАНС

(ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)

на 01 січня 2025 року (сума в гривнях)

АКТИВ

I. Необоротні активи

Стаття	Сума, грн
Первісна вартість основних засобів	88 620
Знос основних засобів	(24 000)
Залишкова вартість основних засобів	64 620
Первісна вартість нематеріальних активів	17 120
Знос нематеріальних активів	(1 060)
Залишкова вартість нематеріальних активів	16 060
Усього необоротних активів	80 680

II. Оборотні активи

Стаття	Сума, грн
Матеріали	1 230
МШП	240
Незавершене виробництво	70
Готова продукція	28 600
Товари	11 230
Каса	1 070
Поточний рахунок у банку	130 430
Дебіторська заборгованість постачальників	2 120

Дебіторська заборгованість покупців	400
Усього оборотних активів	175 390

БАЛАНС

УСЬОГО АКТИВІВ:

256 070 грн

ПАСИВ I.

Власний капітал

Стаття	Сума, грн
Статутний капітал	120 000
Нерозподілений прибуток	7 690
Усього власного капіталу	127 690

II. Довгострокові зобов'язання

Стаття	Сума, грн
Довгострокові кредити банку	120 000
Усього довгострокових зобов'язань	120 000

III. Поточні зобов'язання

Стаття	Сума, грн
Розрахунки з бюджетом	540
Розрахунки зі страхування	690
Розрахунки з оплати праці	2 000
Розрахунки з підзвітними особами	90
Короткострокові банківські кредити	1 000
Усього поточних зобов'язань	4 320

БАЛАНС

УСЬОГО ПАСИВІВ:

252 010 грн

2.2. Відкриття синтетичних рахунків бухгалтерського обліку та відображення початкових залишків

Рахунок	Сторона	Сальдо на початок, грн	Обороти	Сальдо на кінець
10 Основні засоби	Дт	88 620		
13 Знос основних засобів	Кт	24 000		
12 Нематеріальні активи	Дт	17 120		
133 Знос нематеріальних активів	Кт	1 060		
20 Матеріали	Дт	1 230		
22 МШП	Дт	240		
23 Незавершене виробництво	Дт	70		
26 Готова продукція	Дт	28 600		
28 Товари	Дт	11 230		
30 Каса	Дт	1 070		
31 Поточний рахунок у банку	Дт	130 430		
36 Розрахунки з покупцями і замовниками	Дт	400		
63 Розрахунки з постачальниками	Кт	2 120		
64 Розрахунки з бюджетом	Кт	540		
64 Розрахунки зі страхуванням	Кт	690		
66 Розрахунки з оплати праці	Кт	2 000		

372 Підзвітні особи	Кт	90		
50 Довгострокові кредити банків	Кт	120 000		
60 Короткострокові кредити банків	Кт	1 000		
40 Статутний капітал	Кт	120 000		
44 Нерозподілений прибуток	Кт	7 690		

2.3. Складання Журналу реєстрації господарських операцій

Усі суми подані «у тому числі ПДВ».

ПДВ = 20%.

Формула:

$$\text{База без ПДВ} = \frac{\text{Сума з ПДВ}}{1,2}$$

$$\text{ПДВ} = \text{Сума з ПДВ} - \text{База}$$

Тепер рахуємо кожну:

№	Сума з ПДВ	База (без ПДВ)	ПДВ
1	600	600 / 1,2 = 500	100
2	1200	1200 / 1,2 = 1 000	200
3	24 000	20 000	4 000
4	2 400	2 000	400
5	3 600	3 000	600
6	7 200	6 000	1 200
7	12 000	10 000	2 000
8	15 000	12 500	2 500
9	18 000	15 000	3 000

10	1 800	1 500	300
----	-------	-------	-----

ЖУРНАЛ РЕЄСТРАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ

№	Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн	Тип балансової зміни
1	Надійшли матеріали від постачальника	20	63	70 500	Актив ↑ Пасив ↑ (IV тип)
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	63	14 300	Актив ↑ Пасив ↑ (IV тип)
3	Надійшли МШП	22	63	500	Актив ↑ Пасив ↑
4	Податковий кредит з ПДВ за МШП	641	63	100	Актив ↑ Пасив ↑
5	Використано матеріали у виробництві	23	20	1 500	Актив ↑ Актив ↓ (II тип)
6	Нарахована зарплата основного виробництва	23	66	224 040	Актив ↑ Пасив ↑
7	Утримано ПДФО	66	641	40 327,2	Пасив ↓ Пасив ↑
8	Утримано військовий збір	66	642	3 360,6	Пасив ↓ Пасив ↑
9	Нараховано ЄСВ	23	651	49 288,8	Актив ↑ Пасив ↑
10	Сплачено ПДФО	641	31	40 327,2	Актив ↓ Пасив ↓
11	Сплачено військовий збір	642	31	3 360,6	Актив ↓ Пасив ↓
12	Сплачено ЄСВ	651	31	49 288,8	Актив ↓ Пасив ↓
13	Отримано кошти до каси	30	31	?	Актив ↑ Актив ↓
14	Видано з каси в підзвіт	372	30	1 500	Актив ↑ Актив ↓
15	Придбано основний засіб	152	63	2 000	Актив ↑ Пасив ↑
16	ПДВ з придбаного ОЗ	641	63	400	Актив ↑ Пасив ↑
17	Транспортні витрати	152	63	1 000	Актив ↑ Пасив ↑

18	Введення в експлуатацію ОЗ	10	152	3 000	Актив ↑ Актив ↓
19	Нараховано амортизацію виробничих ОЗ	23	13	21 000	Актив ↑ Актив ↑
20	Нараховано амортизацію загальновиробничих	91	13	1 000	Актив ↑ Актив ↑
21	Нараховано амортизацію адміністративних	92	13	2 000	Актив ↑ Актив ↑
22	Передано готову продукцію на склад	26	23	?	Актив ↑ Актив ↓
23	Реалізовано готову продукцію	36	701	(сума реалізації)	Актив ↑ ВК ↑
24	Нараховано ПДВ з реалізації	701	643	?	ВК ↓ Пасив ↑
25	Списано собівартість реалізації	901	26	?	Актив ↓ ВК ↓
26	Відображено фінансовий результат (дохід)	701	79	?	ВК ↓
27	Відображено фінансовий результат (витрати)	79	901; 92	?	ВК ↓
28	Податок на прибуток	98	641	?	Пасив ↑ ВК ↓
29	Списано податок на прибуток	79	98	?	ВК ↓
30	Перераховано нерозподілений прибуток	79	44	3 000	ВК ↓ ВК ↑

2.4. Відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку

Група	Реалізація, грн
1,11,21	161 000
2,12,22	162 000
3,13	170 000
4,14	164 000
5,15	165 000

6,16	166 000
7,17	167 000
8,18	168 000
9,19	169 000
10,20	163 000

2.5. Складання оборотної відомості за синтетичними рахунками

Оборотна відомість за синтетичними рахунками

Рахунок	Сальдо на початок Дт	Сальдо на початок Кт	Оборот и за місяць Дт	Оборот и за місяць Кт	Сальдо на кінець Дт	Сальдо на кінець Кт
10 Основні засоби	88,62	–	3,00	–	91,62	–
13 Знос ОЗ	–	24,00	–	24,00	–	48,00
12 НМА	17,12	–	–	–	17,12	–
133 Знос НМА	–	1,06	–	–	–	1,06
20 Матеріали	1,23	–	70,50	1,50	70,23	–
22 МШП	0,24	–	0,50	–	0,74	–
23 НВВ	0,07	–	224,04 + 49,29 + 21,00	276,83	17,57	–
26 Готова продукція	28,60	–	276,83	276,83	28,60	–
28 Товари	11,23	–	–	–	11,23	–
30 Каса	1,07	–	–	1,50	–	–
31 Поточний рахунок	130,43	–	–	133,00	–	–
36 Покупці	0,40	–	1 654,00	–	1 654,40	–
63 Постачальники	–	2,12	–	70,50 + 14,30 + 0,50 + 0,10 + 2,00 + 0,40 + 1,00	–	90,42

641 Податки (ПДВ)	–	0,54	14,30 + 0,10 + 0,40	40,33	–	–
642 Військовий збір	–	–	–	3,36	–	–
651 ЄСВ	–	0,69	–	49,29	–	–
66 Зарплата	–	2,00	–	224,04	–	–
372 Підзвітні особи	–	0,09	1,50	–	1,59	–
40 Статутний капітал	–	120,00	–	–	–	120,00
44 Нерозподілений прибуток	7,69	–	–	3,00	–	4,69
50 Довгострокові кредити	–	120,00	–	–	–	120,00
60 Короткострокові кредити	–	1,00	–	–	–	1,00
701 Дохід від реалізації	–	–	–	1 654,00	–	–
901 Собівартість продажу	–	–	276,83	–	276,83	–
91 Загальновиробничі	–	–	1,00	1,00	–	–
92 Адміністративні	–	–	2,00	2,00	–	–
79 Фінансові результати	–	–	1 654,00	279,83	?	?
98 Податок на прибуток	–	–	–	–	–	–

2.6. Складання кінцевого балансу

КІНЦЕВИЙ БАЛАНС

на 01.02.20XX р.

(Форма №1 «Звіт про фінансовий стан»)

Підприємство «Назва академічної групи_Прізвище здобувача»

Вид діяльності: виробнича

Адреса: Харківська обл., м. Дергачі, вул. Залізнична, 9

Код ЄДРПОУ: 12345678

Керівник: Сидоренко Ю.Б.

Головний бухгалтер: _____ (ПБ здобувача)

АКТИВ

I. Необоротні активи

Стаття	Сума, тис. грн
Первісна вартість основних засобів	91,62
Знос основних засобів	(48,00)
Залишкова вартість ОЗ	43,62
Первісна вартість НМА	17,12
Знос НМА	(1,06)
Залишкова вартість НМА	16,06

Усього необоротних активів: 59,68 тис. грн

II. Оборотні активи

Стаття	Сума, тис. грн
Матеріали	70,23
МШП	0,74
НВВ	17,57
Готова продукція	28,60
Товари	11,23
Каса	–
Поточний рахунок	–
Дебіторська заборгованість покупців	1 654,40
Підзвітні особи	1,59

Усього оборотних активів: $70,23 + 0,74 + 17,57 + 28,60 + 11,23 + 1\,654,40 + 1,59 = 1\,787,36$ тис. грн.

ПАСИВ

I. Власний капітал

Стаття	Сума, тис. грн
Статутний капітал	120,00
Нерозподілений прибуток	1 184,16

II. Довгострокові зобов'язання

Стаття	Сума, тис. грн
Довгострокові кредити	120,00

III. Поточні зобов'язання

Стаття	Сума, тис. грн
Короткострокові кредити	1,00
Розрахунки з постачальниками	90,42
Розрахунки з бюджетом (ПДВ)	(40,33 – 14,80) → 25,53
Розрахунки зі страхування	49,29
Розрахунки з оплати праці	–
Підзвітні особи	–

Усього поточних зобов'язань: $1,00 + 90,42 + 25,53 + 49,29 = 166,24$ тис.

грн

ПАСИВ – УСЬОГО: $1\ 304,16 + 120,00 + 166,24 = 1\ 590,40$ тис. грн

ВИСНОВКИ

Отже, облік доходів і витрат у сільськогосподарській діяльності має низку специфічних особливостей, зумовлених технологічним циклом виробництва, сезонністю, впливом природно-кліматичних умов та біологічними перетвореннями активів. У процесі формування доходів та витрат у аграрній сфері важливу роль відіграють біологічні активи, незавершене виробництво, урожай як кінцева продукція та витрати на утримання тварин. Саме тому державне регулювання облікового процесу вимагає застосування спеціальних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, що відображають специфіку галузі, зокрема П(С)БО 30 «Біологічні активи» та П(С)БО 16 «Витрати».

Досліджено, що важливою особливістю аграрного обліку є визначення моменту визнання доходів. У сільському господарстві значні обсяги доходів формуються сезонно, тоді як витрати здійснюються протягом усього року. Це потребує ретельного групування, накопичення та розподілу витрат між видами продукції та між кількома звітними періодами. Застосування принципу відповідності доходів і витрат є ключовою умовою достовірності фінансових результатів, тому підприємства повинні особливо уважно вести аналітичний облік витрат за статтями, культурами, галузями та видами діяльності.

Проаналізовано, що значну роль у правильності обліку відіграє оцінка активів: поточних біологічних активів, довгострокових біологічних активів, сільськогосподарської продукції та незавершеного виробництва. Відповідно до П(С)БО 30, підприємства можуть обирати між первісною вартістю та справедливою вартістю, що потребує професійного судження бухгалтерів та застосування сучасних методів оцінки. Помилки на цьому етапі можуть суттєво вплинути на фінансовий результат та фінансову звітність загалом.

Визначено, що організація обліку витрат у сільському господарстві вимагає застосування системи калькулювання, яка дозволяє визначити фактичну собівартість продукції, об'єктивно оцінити ефективність діяльності

та прийняти управлінські рішення. Правильна побудова обліку витрат забезпечує не лише прозорість фінансової інформації, а й сприяє оптимізації ресурсів, контролю за використанням матеріалів, організації праці та фінансових потоків. Ефективний облік доходів і витрат дозволяє аграрним підприємствам планувати виробництво, аналізувати рентабельність окремих напрямів діяльності та розробляти стратегії розвитку.

Таким чином, особливості обліку доходів і витрат у сільськогосподарській діяльності формують комплекс вимог до організації облікової системи, яка має бути адаптованою до галузевої специфіки, сезонності та технологічних особливостей виробництва. Якісний облік забезпечує достовірність фінансової звітності, сприяє підвищенню ефективності управління підприємством і дозволяє аграрним виробникам своєчасно реагувати на зміни в економічному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності: підручник. Загородній А. Г., Яремко І. Й., Пилипенко Л. М., Мороз А. С.. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. 320 с.
2. Бухгалтерський облік у торгівлі та в ресторанному господарстві: навчальний посібник. Куцик П. О., Коваль Л. І., Макарук Ф. Ф. Львів: Магнолія, 2019. 503с.
3. Гура Н. Облік видів економічної діяльності: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 320с.
4. ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». URL: https://edu.htek.org.ua/pluginfile.php/76904/mod_resource/content/1/dstu_8302_2015.pdf
5. ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення». URL: https://edu.htek.org.ua/pluginfile.php/76905/mod_resource/content/1/derzhst_3008_2015.pdf
6. Амалян А. В. Облік продажу товарів із наданням знижок та бонусів: автореф. дис.. канд. екон. наук за спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 23 с. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/3105>
7. Лень В.С., Гливенко В.В. Облік транспортно-заготівельних затрат підприємств роздрібною торгівлі. Науковий вісник Полісся. 2017. №1(9). Ч.2. С. 146-150.
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 № 996-XIV . URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
9. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності: Наказ Міністерства економіки та

- з питань європейської інтеграції України від 22.05.2002 №145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0145569-02#Text>
- 10.Методичні рекомендації з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті: Наказ Міністерства транспорту України від 05.02.01 № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0065361-01#Text>
- 11.Форми фінансової звітності : Веб сайт електронного журналу «Бухгалтер 911». URL: <https://buhgalter911.com/blanki/finansovayaotchetnost/formi-finansovoi-zvitnosti-zgidno-npsbo-1/formy-finansovoyizvitnosti-dodatok-1/>
- 12.Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
- 13.Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2003 №73. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
- 14.Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.